

MINTATÉTEL

Prof. Dr. Czine Ágnes,
Prof. Dr. Domokos Andrea

Büntetőjog I. – Általános rész 2022

A kézirat lezárva: 2022. augusztus 30.,
A könyv tartalmazza a lezáráskor ismert 2022. novemberi és
2023. januári módosításokat is.

4.

A BŰNCSELEKMÉNY TÖRVÉNYI FOGALMA. A TÁRSADALOMRA VESZÉLYESSÉG. A BŰNTETT ÉS A VÉTSÉG

Btk. 4. § (1) Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.

(2) Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.

Btk. 5. § A bűncselekmény büntett vagy vétség. Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség.

4.1. A BŰNCSELEKMÉNY TÖRVÉNYI FOGALMA

A Btk. 4. §-ának (1) bekezdése értelmében a bűncselekmény olyan cselekmény, amely tényállászerű, a társadalomra veszélyes, s a bűnösség valamely formája jellemzi.

Cselekmény = redukált cselekményfogalom. Jellemzője egyrészt az objektív hatóképesség: a magatartás alkalmas külvilági hatás előidézésére, másrészt a szubjektív akaratlagosság: a testmozgás akarása, ellentéte a reflexmozgásnak. A cselekmény vagy aktív magatartás vagy mulasztás.

4.1.1. TÉNYÁLLÁSSZERŰSÉG (DISZPOZÍCIÓSZERŰSÉG)

A Btk. a tényállászerűséget a következőképpen fogalmazza meg: az a cselekmény, „amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli”. Ez az ismervé testesíti meg a „nullum crimen sine lege” elvét: ugyanis csak az a személy vonható büntetőjogi felelősségre, akinek a cselekménye az elkövetéskor megvalósítja valamely bűncselekmény törvényi tényállását. A Btk. Különös Részében szerepelnek az egyes bűncselekmények ismérvei. A diszpozíciószerűség tehát a Btk. Különös Részében meghatározott egy-egy cselekménytípus törvényi ismérveinek az összessége.

Amennyiben a Btk.-ban szereplő törvényi tényállási elem tartalmát más, ún: igazgatási jogszabály határozza meg, ez a fogalom meghatározás a törvény alkalmazása során kötelező érvényű, amelytől a jogértelmezés során, a törvény kiterjesztő értelmezésére való hivatkozással nincs helye eltérésnek. Az ezzel ellenkező álláspont odavezetne, hogy az állampolgárt megbüntethetnék olyan cselekmény miatt, amely a törvény általa megismerhető értelme szerint nem büntethető. A nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege elvet az Alaptörvény XXVIII. cikkének (4) bekezdése is rögzíti.

4.1.2. TÁRSADALOMRA VESZÉLYESSÉG

Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.

A társadalomra veszélyesség objektív jellegű kategória.

A törvényhozó értékeli a cselekmény társadalomra veszélyességét akkor, amikor dönt abban a kérdésben, hogy bűncselekménnyé nyilvánítson-e bizonyos emberi magatartást vagy ne, illetve megszüntesse-e bizonyos életviszonyok büntetőjogi védelmét vagy sem.

Az elbírált bűncselekmény konkrét tárgyi súlyát a jogalkalmazónak is minden esetben vizsgálni kell. A bíróságnak mindig egy konkrét cselekményt kell elbírálnia, értékelnie. Ha a bíróság az imént említett értékelés eredményeképpen arra a megállapításra jut, hogy az elbírált cselekmény a társadalomra egyáltalán nem veszélyes, a bűncselekmény egyik fogalmi eleme, a társadalomra veszélyesség hiányzik, ezért a cselekmény nem bűncselekmény.

A társadalomra veszélyesség hiányában nem valósult meg rágalmozás, ha a fontos közfeladatot el látó települési képviselő a hivatalos eljárása során a közélet tisztaságának megóvása érdekében tesz az önkormányzat testülete előtt olyan kijelentést, amely a sértettre elmarasztaló lehet.

Nem valósul meg a lőszerezéssel visszaélés büntette, és ezért a vádlott felmentésének van helye, ha a magatartás, bár tényállásszerű, de az elkövetés körülményei folytán összességében alkalmatlan a védeni kívánt jogi tárgy veszélyeztetésére.

A Legfelsőbb Bíróság a **Bf. III. 170/1998/5.** számú ítéletében részletesen foglalkozik azzal a kérdéssel, miként, milyen szempontok szem előtt tartásával lehet eljutni arra a következtetésre, hogy a konkrét cselekmény nem veszélyes a társadalomra.

4.2. A BÜNTETT ÉS A VÉTSÉG

4.2.1. BÜNTETT

Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény 2 évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség.

A törvényi szabályozás szerint büntettet egyfelől a bűnösség alakzata, másfelől viszont – a szándékos bűncselekményeknél – a törvény büntetési tétele határolja el a vétségétől.

4.2.2. VÉTSÉG

Egyrészt az összes gondatlan bűncselekmény, függetlenül a szankciótól; másrészt a két évi vagy a két évet el nem érő szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekmény.

A „törvényi büntetési tételen” mindig a Btk. Különös Részében meghatározott büntető tételt kell alapul venni; a büntetési tétel felső határának felemelésével kapcsolatos általános részi rendelkezések figyelmen kívül maradnak a bűncselekmények büntett-vétség szerinti felosztásánál.

A büntett-vétség megkülönböztetésének a Btk. Általános Része jelentőséget tulajdonít azzal, hogy a vétségekre nézve kedvezőbb szabályokat állapít meg.

A súly szerinti differenciálásnak különösen a következő esetekben van jelentősége:

- a szabadságvesztés végrehajtási fokozatánál,
- a próbára bocsátás elrendelésénél,
- a törvényi mentesítésnél.

A Btk. Különös Része minden egyes esetben feltünteti, hogy az adott bűncselekmény büntett-e vagy vétség.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

XXVIII. cikk

(4) Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy - nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben - más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.

4.3. BÍRÓI GYAKORLAT

BH 2020.8.229 I. A büntetés-végrehajtási szervezet hivatalos állományába tartozó reintegrációs tiszt a fogvatartottakkal összefüggésben a szolgálati visszaélés büntettét nem követheti el, mert az katonai bűncselekmény, s közte és a fogvatartottak között szolgálati viszony nincs. A reintegrációs tiszt központi államigazgatási szervnél szolgálatot teljesítő személy, aki a fogvatartottakkal hivatalos személyként kerül kapcsolatba [Btk. 127. § (1) bek., 441. §, 459. § (1) bek. 11. pont k) alpont; 2010. évi XLIII. tv. 1. § (2) bek. d) pont, (5) bek. b) pont].

II. A vezető reintegrációs tiszt nem valósít meg hivatali visszaélést azzal, hogy a bv. intézet könyvtárában (hozzá) beosztott könyvtárosi munkakört ellátó – egyébként magas iskolai végzettségű – fogvatartottakat az elítéltek oktatásának szervezésébe bevonja. E magatartásból a hivatali visszaélés büntetétéhez célzatként megkívánt jogtalan hátrány okozása vagy jogtalan előny szerzése egyaránt hiányzik, ezért a bűncselekményhez szükséges célzat hiányában a tényállásszerűséget, továbbá – a jogtárgysértésre, veszélyeztetésre alkalmatlansága miatt – a társadalomra veszélyességet is nélkülözi [Btk. 4. § (2) bek., 305. §].

BH 2020.2.27 I. A vezető beosztású hivatalos személy által kötelességszegéssel elkövetett hivatali vesztegetés elfogadása büntetében bűnös az a földhivatali vezető, aki egyértelmű jogszabályi tiltás ellenére egy meghatározott személy valamennyi ingatlanát megállapítja, majd abból papíralapú másolatot készít és a kilátásba helyezett vagyoni előnyért átadja a vesztegetőnek. Ilyenkor az elkövető nem hivatkozhat a cselekmény társadalomra veszélyességének hiányára [Btk. 4. § (2) bek., 294. § (1)-(3) bek., 459. § (1) bek. 11. pont k) alpont; 176/2009. (XII. 28.) FVM rendelet 3. § (2) bek.].

II. Felülvizsgálati eljárásban a megbízhatósági vizsgálat szabályszerű elrendelése és lefolytatása nem támadható [Be. 648. §, 650. § (2) bek., 659. § (1) bek., 660. § (1) bek., 662. § (1) bek.; 1994. évi XXXIV. tv. (Rtv.) 7/A-7/C. §].

BH 2019.5.123 I. Kihívó közösségellenesség hiányában nem valósít meg garázdaságot egy lakóház zárt lépcsőházában két terhelt között szerelemfélétségből kialakult az a konfliktus, amelynek során a II. r. terhelt az öt kis méretű zsebkéssel fenyegető I. r. terheltet a folyosó ajtajának löki, s annak üveglakka betörik [Btk. 339. § (1) bek.].

II. A jogos védelem mint büntethetőséget kizáró ok vizsgálata szükségtelen, ha a vád tárgyává tett magatartás nem valósít meg bűncselekményt. A büntethetőséget kizáró ok vizsgálatát ugyanis mindig megelőzi a tényállásszerűség vizsgálata, s ha tényállási elem hiányában a bűncselekmény nem állapítható meg, úgy felmentő ítéletet kell hozni [Btk. 4. §, 22. § (1) bek., Be. 566. (1) bek. a) pont].

BH 2004.6.219 I. Nem valósítja meg a választás rendje elleni büntettet, aki az országgyűlési képviselőválasztás során olyan ajánlószelvényeket – részben anyagi ellenőrzéssel fejében – vásárol meg, amelyeknek az érvényességi feltételei nem állnak fenn [Btk. 211. § a) pont].

II. Amennyiben a Btk.-ban szereplő törvényi tényállási elem tartalmát más ún. igazgatási jogszabály határozza meg, ez a fogalom-meghatározás a törvény alkalmazása során kötelező érvényű, amelytől a jogértelmezés során, a törvény kiterjesztő értelmezésére való hivatkozással nincs helye eltérésnek [Btk. 211. § a) pont; 1997. évi C. tv. 47. § (1) és (2) bek., 50. § (1) bek. b) pont].

BH 2002.9.339. Nem valósul meg a lőszerral visszaélés büntette, és ezért a vádlott felmentésének van helye, ha a magatartás – bár tényállásszerű, de – az elkövetés körülményei folytán összességében alkalmatlan a Btk. 263/A. §-a által védeni kívánt jogi tárgy veszélyeztetésére [Btk. 10. § (2) bek., 263/A. § (1) bek. a) pont, Be. 214. § (3) bek. a) pont].

EH 2004.1011 I. Rágalmazás vétségét – jogellenesség hiánya miatt – nem valósítja meg a tanúvallomás teljesítése során tett – egyébként becsület csorbítására alkalmas azon tényállítás, mely szerint a magánvádló rendszeresen alaptalan feljelentéseket tesz a társasház lakói ellen [Btk. 10. §, 179. §].

II. A tanúzási kötelezettségét teljesítő személynek az ügyre vonatkozó kijelentése akkor sem alapozza meg a rágalmazás miatti büntetőjogi felelősséget, ha tényállításai, vagy az abból levont következtetések objektíve alkalmasak a becsület csorbítására [Btk. 179. §, 180. §].

A könyv minden tételéhez ellenőrző kérdések érhetők el (válaszokkal), melyek a címlapon lévő QR kód és cím alapján könnyen megtalálhatóak honlapunkon. Ugyanitt megtalálhatók az értelmező rendelkezések és az egyes bűncselekmények értékhatára és szabálysértési alakzata is.

***Kapható partnereinknél és a Novissima Kiadó könyvesboltjaiban,
valamint megrendelhető a ronnizsakkonyv.hu-n!***

Novissima Könyvesboltok

***Budapest, V. kerület Károlyi utca 17., az ELTE ÁJK (Egyetem tér) mellett
Pécs 7622, Universitas u. 2/A., Tudásközpont (PTE ÁJK közelében)***

www.novissima.hu